

Vastaanottaja
HaV@eduskunta.fi

HE 63/2022 vp

Maahanmuuttoviraston asiantuntijalausunto asiassa HE 63/2022 vp

Maahanmuuttovirasto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisessa asiassa.

Ihmisten käyttäminen painostusvälineenä, osana valtiollista vaikuttamista, on äärimmäisen vakava ilmiö. On tärkeää, että myös poikkeusoloissa varmistetaan Maahanmuuttoviraston toiminnan kattavuus ja tehokkuus.

Perustuslaissa ja sosiaalihuoltolaissa vahvistettu oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon sekä terveydenhuoltolaissa taattu kiireellinen sairaanhoito tulee turvata myös Suomeen tulleille ulkomaalaisille kaikissa tilanteissa, myös poikkeusoloissa. Valmiuslain muutoksen tarve korostuu tilanteissa, joissa nykyisen sääntelyn mukaisella vastaanottojärjestelmällä olisi vaikeuksia taata edellä mainittuja oikeuksia kaikille kansainvälistä suojelua hakeneille.

Käytännön näkökohtiin liittyen Maahanmuuttovirasto kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

Palvelussuhteen ehdoista poikkeaminen

Esityksessä ehdotetaan lisäystä valmiuslain 93 §:ään, jonka mukaan palvelussuhteen ehdoista voidaan yhteiskunnan toimintakyvyn ja turvallisuuden suojaamiseksi 1 momentissa tarkoitetulla tavalla poiketa 3 §:n 6 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa myös mm. Maahanmuuttovirastossa. Poikkeusoloissa yllättäviä tilanteita ja lisätyön tarvetta on todennäköisesti paljon. Kun esimerkiksi vastaanoton järjestämisessä on usein kysymys edellä mainitusta aivan perustavanlaatuisesta oikeudesta välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon sekä kiireelliseen terveydenhuoltoon, on esitetty lakimuutos perusteltu.

Ajateltaessa kansallisesti käyttöön otettavaksi esitettyä rajamenettelyä, menettelyssä oleva hakemus tulee käsitellä Maahanmuuttovirastossa neljän viikon määräajassa. Tilanne, jossa maahanmuuttoa käytetään vaikuttamisen välineenä ja kaikki maahan tulleet ohjautuisivat ulkomaalaislain rajamenettelyyn, on luonnollisestikin hyvin vaativa, mikäli nopeaan menettelyyn ohjautuvia hakijoita olisi merkittävä määrä. Hakemusten käsittely edellyttäisi Maahanmuuttovirastolta muun ohella henkilöstöresurssien

uudelleenorganisointia. Myös tähän nähden palvelussuhteen ehdoista poikkeaminen on tärkeä mahdollistaa laintasoisesti.

Kuljetuspalvelun tarjoajan velvollisuus suorittaa kuljetuksia sekä rakennusten tai huoneiston luovuttaminen Maahanmuuttovirastolle

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi uudet pykälät, 122 a § ja 122 b §. Ehdotettu 122 a § koskee myös Maahanmuuttovirastoa. Ehdotuksen mukaan kuljetuspalvelun tarjoaja olisi 3 §:n 6 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa velvollinen suorittamaan rajaturvallisuuden tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi välttämättömiä kuljetuksia. Liikenne- ja viestintäministeriö määrää kuljetusten suorittamisesta poliisin, Raja-vartiolaitoksen tai Maahanmuuttoviraston esityksestä.

Ehdotettu 122 b § taas koskee Maahanmuuttoviraston mahdollisuutta vastaanottopalvelujen järjestämistä varten tarvittavien tilojen riittävyden varmistamiseksi 3 §:n 6 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa päätöksellään velvoittaa rakennuksen tai huoneiston omistajan tai haltijan luovuttamaan vähintään 30 henkilön yhteismajoittamiseen soveltuvan rakennuksen tai huoneiston Maahanmuuttoviraston käyttöön.

Maahanmuuttovirasto kannattaa virastolle ehdotettujen toimivaltuuksien lisäämistä.

Kuljetusten haasteet ovat nykytilanteessa liittyneet siihen, että Ukrainasta paenneet ovat tulleet Suomen eri alueille viranomaistoiminnan kannalta ennakoimattomasti. Pienille paikkakunnille siirtyneille tilapäistä suojelua saaville kaikkia vastaanottopalveluita ei aina ole kyetty järjestämään välittömästi. Jotta kansainvälistä suojelua hakeville voidaan varmistaa välttämätön huolenpito, on heitä voitava siirtää mahdollisesti perustettavista järjestelykeskuksista vastaanottokeskuksiin ja mahdollisesti vielä edelleen toisiin vastaanottokeskuksiin. Samoin on tarpeen kuljettaa heitä palveluihin, kuten esimerkiksi sairaaloihin. Kuljetuspalvelut voivat ruuhkautua ja toisaalta joihinkin kuljetuksiin voi liittyä uhkia. Lakiin esitetyt velvoitteet voisivat turvata pääsyä välttämättömien palveluiden piiriin tai ne voisivat turvata henkilöstön pääsyä maahanmuuton eri työtehtäviin.

Vastaanottoon oikeutettujen majoitustiloja hankkivat viraston lisäksi kaikki toimeksiantosopimusten perusteella vastaanottokeskuspalveluja tuottavat toimijat, joita voivat olla kunnat, järjestöt tai yritykset.

Vastaanottokeskuspaikkoja on tällä hetkellä saatu riittävästi ja lisäksi vapaaehtoista yksityismajoitusta on ollut käytössä paljon. Mikäli nykyinen pakolaistilanne eskaloituisi ns. hybridivaikuttamiseksi, johon liittyisi laaja maahantulon välineellistäminen, voisi vastaanottokeskusjärjestelmän ja -toiminnan riittävä kyky vastata tilanteen vaatimuksiin vaarantua merkittävästi. Valmiuslain muutosesityksen mukainen kiinteistöjen käyttöön luovuttaminen koskisi poikkeusoloissa nimenomaan tilannetta, jossa vastaanottokeskuksia varten ei saada riittävästi majoitustiloja.

Esityksen yhteys rajamenettelyyn

Edellä mainittu poikkeusoloja koskeva sääntely liittyy olennaisesti Maahanmuuttoviraston näkökulmasta rajamenettelyn toteuttamiseen. Kansainvälisen suojelun hakemusten vastaanotto laajamittaisen maahantulon tilanteessa on hallituksen esitysluonnoksessa VN/9938/2022 (luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle rajavartiolaiton muuttamisesta) esitetty keskitettäväksi tietyille raja-asemille Suomen valtakunnanrajalla, jotta hakemusten käsittely olisi mm. viranomaisten resurssien kannalta tarkoituksenmukaista. Rajamenettelyn tarkoituksena on käsitellä hakemus nopeasti, ja tämän käsittelyn aikana hakijan on tarkoitus pysyä rajalla tai sen läheisyydessä. Vaikka henkilö on näissä tilanteissa fyysisesti jäsenvaltion alueella ja sen lainkäytön piirissä, menettelyn luonteeseen kuuluu, että hänen ei vielä katsota saapuneen jäsenvaltion alueelle. Asianmukaisen menettelyn toteuttamisen kannalta on olennaista, että menettelyssä olevien henkilöiden kuljetukset majoituspaikkaan on mahdollista organisoida sujuvasti lakiin perustuen. Myös käytettävissä olevien riittävien majoituspaikkojen olemassaolo luonnollisestikin on välttämätön tehokkaan rajamenettelyn toteutumiseksi.

Lopuksi

Maahanmuuttovirasto pitää esitettyjä muutoksia valmiuslakiin kokonaisuudessaan erittäin tarpeellisina.

Apulaispäälikkö, ylijohdajan sijainen Elina Immonen

Asiantuntija Sandra Mitts

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä.
Maahanmuuttovirasto 30.05.2022 klo 09:29. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu Eduskunnan hallintovaliokunta